

Naturvård
Linda Stöberg

Enligt sändlista

BILDANDE AV NATURRESERVATET LISSELÅSEN, TORSBY KOMMUN

BESLUT

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Länsstyrelsen del av fastigheten Osebol 1:107 som naturreservat. Det aktuella området, vars exakta gränser bestämts vid en lantmäteriförrättning, avgränsas med den svarta heldragna linjen på kartan i bilaga 1.

Reservatets namn ska vara Lisselåsen.

Syfte med reservatet

Naturreservatet Lisselåsen bildas med syftet att:

- bevara de värdefulla livsmiljöerna gammal tallskog och barnnaturskog
- bevara områdets värdefulla kryptogamflora,
- bevara missgynnade och hotade vedskalbaggar, t.ex. raggbock,
- bevara övriga nationellt och regionalt missgynnade och hotade arter som är karaktäristiska för naturtyperna i området,
- strukturer som till exempel död ved, senvuxen gran och gamla tallar ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning.
- visa upp området för allmänheten och göra del av området lättillgängligt.

Syftet uppnås genom naturvårdsanpassad skötsel samt genom att inget skogsbruk bedrivs i området. Områdets orördhet bibehålls genom att exploatering och arbetsföretag i området förhindras. Området tillgängliggörs genom markerad stig i reservatet.

Föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar om nedanstående föreskrifter för att tillgodose syftet med naturreservatet.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för att nå syftet med reservatet samt den uppföljning som anges i den till detta beslut hörande skötselplanen. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för förvaltare att genomföra eller upphandla den skötsel som ska genomföras enligt till beslutet hörande skötselplan.

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter, om det finns särskilda skäl.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i den rätt att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet:

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. bedriva någon form av skogsbruk samt ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle
2. bedriva täkt och annan verksamhet som förändrar områdets ytformer som att schakta, tippa, gräva, dika eller anordna upplag
3. dra fram mark- eller luftledning
4. uppföra byggnad eller annan anläggning
5. bedriva markförbättringsåtgärd som kalkning eller gödsling
6. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång:

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. gränsmarkering av reservatets yttergränser
2. anläggande av parkeringsplats
3. uppsättande av informationstavla
4. anläggande, utmärkning och underhållande av led
5. skötselåtgärder i enlighet med skötselplanen
6. undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas i, samt om ordningen i reservatet i övrigt (gäller även markägare och innehavare av särskild rätt).

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. samla in ryggradslösa djur, t ex skalbaggar, snäckor och fjärilar
2. samla in mossor, lavar och vedsvampar
3. skada eller ta bort död ved såsom lågor, torrträd och torra grenar
4. framföra fordon utanför befintliga vägar i området

Föreskriften A1 utgör inte hinder för passröjning under förutsättning att inte naturvärden påverkas negativt och att åtgärden sker i samråd med reservatsförvaltaren. Föreskriften A1 och A2 utgör inte hinder för normalt underhåll av vägområdet till Europaväg 45. För arbeten som förändrar vägområdets bredd krävs tillstånd från Länsstyrelsen. Föreskriften C3 utgör inte hinder för passröjning under förutsättning att inte naturvärden påverkas negativt och att åtgärden sker i samråd med reservatsförvaltaren. Föreskriften C4 utgör inte hinder för hämtning av fäلت vilt enligt terrängkörningsförordningen (1975:594 1§) under förutsättning att fordon med lågt marktryck används så att spårbildning inte sker.

I samband med vetenskapliga undersökningar kan Länsstyrelsen meddela undantag från ordningsföreskrifterna under C. Till vetenskapliga undersökningar räknas bl.a. den del av länsstyrelsens regionala miljöövervakning som utförs i samråd med naturvårdsförvaltningen samt undersökningar inom ramen för uppföljning av åtgärdsprogram för enskilda arter.

Länsstyrelsen beslutar att ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder ikraft tre veckor efter den dag författningen utkommit från trycket i länets författningssamling. Enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller dessa föreskrifter omedelbart efter ikraftträdande, även om de överklagas.

Fastställande av skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Länsstyrelsen den i bilaga 4 redovisade skötselplanen för naturreservatet.

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Naturreservatet Lisselåsen
Län	Värmland
Kommun	Torsby
Lägesbeskrivning	Tre kilometer sydväst om Stöllet
Församling/Socken	Norra Ny
Topografisk karta	12DNV
Ekonomisk karta	12D9b
Naturgeografisk region	30a
Kulturgeografisk region	Värmlands och Dalslands dalbygder
Fastighetsknutna rättigheter som reservatet berör	
Fastigheter	Del av Osebol 1:107
Areal	37 ha
Förvaltare	Länsstyrelsen Värmland

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Ärendets beredning

I september 2006 upptäcktes höga naturvärden under ett samråd inför planerad gallring i området. Områdena höll så hög klass att de klassades som nyckelbiotoper och Länsstyrelsen informerades. Kontakt togs med markägare och ett område avgränsades som förslag till naturreservat. I januari 2008 köpte Naturvårdsverket den berörda delen av fastigheten Osebol 1:107.

Remissinstansernas och sakägares synpunkter

BESLUT

2009-10-12

Dnr: 511-13444-06

Skogsstyrelsen har inget att invända mot förslag till beslut eller skötselplan.

Torsby kommun avstyrker förslag till beslut och skötselplan med hänvisning till att vägen är olycksdrabbad och att kommunen vill se en ombyggnad av vägsträckningen.

Wermlands ornitologiska förening har inget att invända mot förslag till beslut eller skötselplan.

Länsstyrelsens bemötande av inkomna synpunkter

Dialog har skett med Torsby kommun om reservatets påverkan på Europaväg 45 och ansvar för skötsel av reservatet. Reservatsskötseln är Länsstyrelsens ansvar. Europaväg 45 har ett eget skötselområde och inom det har ingen skötsel eller bevarandemål av naturvärden pekats ut. Vidare finns under föreskrifterna undantag för underhåll av vägområdet. Vägverket deltar i uppbyggnaden av informationsplatsen.

LÄNSSTYRELSENS MOTIVERING OCH INTRESSEPRÖVNING**Beskrivning av omgivande landskap och reservatet**

Naturreseptatet Lisselåsen ligger i Torsby kommun, tre kilometer sydväst om Stöllet och Klarälven. Reservatet sträcker sig längs båda sidorna av europaväg 45. Området är flackt och höjden över havet varierar mellan 280 och 300 meter. Reservatet ligger i en skogsmyrmosaik och det ingår även myrpartier i reservatet. Området tillhör den naturgeografiska zonen 30a, Norrlands vågiga bergkulleterräng med mellanboreala skogsområde. Regionen har tämligen kuperad terräng med markerad höjdskillnad mellan höjder och dalar.

Norra Ny Socken har en för landet ovanligt hög andel gammal tallskog. Den höga andelen gammal tall gör att området är ett av Sveriges viktigaste kärnområden för raggbock. Arten, som är funnen inom reservatet, är en vedskalbagge som är klassad som sårbar (VU) i rödlistan (Artdatabanken SLU 2006). Raggbockens larver lever i grova solbelysta tallågor av träd med mycket kärnved, något som bl.a. skapas vid brand.

Skogen vid Lisselåsen är talldominerad och det finns ett stort inslag av gammal tall, 200-300 år, varav många är spärrgreniga och grova. En utgallring av gran i delar av området har skapat solbelyst, gles, gammal tallskog. I delar av området finns senvuxen och äldre gran. Dessa områden har en värdefull kryptogamflora med bl.a. de rödlistade arterna violettgrå tagellav, brunpudrad nållav, dvärgbägarlav, dropptaggsvamp, gammelgransskål och tallticka. Vissa partier har en stor åldersvariation och det finns varierande grad av död ved i form av torrträd, torrakor och lågor. Bohål finns i en del äldre träd. Brandspår förekommer i form av brandstubbar.

Skogsstyrelsen har vid nyckelbiotopsinventeringen avgränsat fyra nyckelbiotoper och tre naturvärdesobjekt inom reservatet. Skogsstyrelsen har även avgränsat tre sumpskogsobjekt som berör området.

BESLUT

2009-10-12

Dnr: 511-13444-06

Området har en ovanligt hög förekomst av kulturspår. Det finns två blästplatser samt ett trettiotal kolningsgropar inom reservatet. Blästplats är en lämning från lågteknisk järnframställning där man med hjälp av ugn framställde järn ur sjö- myrmalm eller rödjord.

Inom en mil finns fem naturreservat av samma naturtyp samt ett område med påbörjad reservatsbildning, Stormyren 3,5 km (påbörjad reservatsbildning), Titjärnsskogen 4,7 km, Långåsberget 6,0 km, Vimyren 7,7 km, Skavåsen 8,4 km samt Fänstjärnsskogen 9,4 km. I närheten finns också ett flertal biotopskydd och naturvårdsavtal.

Motiv till skydd

Genom ett omfattande och till övervägande delar rationellt skogsbruk har många biotoper minskat kraftigt i omfattning och sammanhängande skogsområden fragmenterats. För växt- och djurlivet viktiga strukturer och processer som var vanliga före ett aktivt brukande av skogen håller på att försvinna. Genom en reservatsbildning vid Lisselåsen bevaras en gammal tallskog, med strukturer som gamla tallar, senväxta granar, död ved i form av lågor, torrträd, brandstubbar och högstubbar. Äldre, öppna och solexponerade tallskogar är en livsmiljö som minskat kraftigt på senare tid. Man skyddar också grandominerade, fuktiga miljöer, med inslag av tallöverståndare, lövträd, senvuxna granar och död ved.

En art som är knuten till gammal tallved är raggbock. Raggbock är funnen i reservatet och i reservatet finns lämpliga miljöer för arten. Arten tillhör ett ännu inte fastställt åtgärdsprogram, ”Åtgärdsprogram för skalbaggar på äldre tallved”.

Området hyser ett antal signalarter, vilkas förekomst indikerar skyddsvärd skog. Talticka är en signalart som signalerar naturskogar med gamla träd och arten förekommer vanligen på träd som är 150 – 200 år eller mera. Dvärgbägarlaven är en annan art som indikerar värdefull tallskog eftersom den kräver tillgång till grova lågor i olika nedbrytningsstadier. Lågor av grov gran kräver däremot rynkskinn, som är en signalart för urskogsartade granskogar och som är mycket känslig för skogliga ingrepp. Det förekommer även signalarter som kräver hög luftfuktighet förutom långvarig förekomst av död ved, bl.a. brunpudrad nållav. Violettgållav växer i gamla, olikåldriga barrnaturskogar med lång skoglig kontinuitet och hög luftfuktighet. Dropptaggvamp är en art som är på stark tillbakagång i Europa och som är knuten till äldre skog på sandig mark.

Länsstyrelsen jobbar utifrån en nationell strategi för skydd av skog. Enligt den ska man prioritera områden med höga värden på beståndsnivå, områden med hög funktionalitet, d.v.s. områden som genom sin form, storlek eller närhet till liknande skyddade miljöer har stor sannolikhet att på sikt bevara de arter som man avser att skydda, samt områden där skogen tillhör en prioriterad skogstyp. Om en markägare har hög andel nyckelbiotop inom sin fastighet kan även det vara ett skäl till att formellt skydda området. I det här naturreservatet finns höga naturvärden på beståndsnivå. Området har en för landet ovanlig hög täthet av äldre tallskog. Dessutom ligger reservatet nära flera andra reservat med samma naturtyp. Att det finns hög andel skog med äldre tall i närområdet och flera reservat med samma typ av skog, ger hög funktionalitet. Andelen nyckelbiotoper på fastigheten är också relativt hög.

BESLUT

2009-10-12

Dnr: 511-13444-06

Länsstyrelsen gör bedömningen att detta är ett skyddsvärt område vars naturkvalitéer endast kan bevaras genom att det undantas från skogsbruk och andra arbetsföretag som påverkar mark, flora och fauna. För de arter som är knutna till barrskogens sena successionsstadier med krav som inte tillgodoses i den brukade skogen, är ytterligare reduktion av biotopareal troligen förödande för deras långsiktiga överlevnad. Skogsbruk i de naturskogsartade bestånden skulle därför vara ett allvarligt hot mot bevarandet av den biologiska mångfalden i området.

Överensstämmelse med planer, internationella åtaganden, miljökvalitetsmål m.m.

Bildandet av naturreservatet Lisselåsen är en del i Länsstyrelsens arbete med att uppnå delmål 1 inom miljökvalitetsmålet "Levande skogar" samt delmålet om att hejda förlusten av biologisk mångfald till 2010 enligt miljökvalitetsmålet "Ett rikt växt- och djurliv". Beslutet följer även riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd och Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden. Skyddet av området är en del i genomförandet av åtgärdsprogrammet för vedskalbaggen raggbock.

Beslutet bedöms vara förenligt med en från allmän synpunkt godtagbar användning av mark- och vattenresurserna enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Beslutet strider inte mot kommunens översiktsplan antagen, 19900626. Området börs varken av detaljplan eller av områdesbestämmelser och är därmed förenligt med 7 kap. 8 § miljöbalken. Beslutet är inte i konflikt med koncessioner eller undersökningstillstånd för gruvnäringen, enligt den information Länsstyrelsen fått av Sveriges geologiska undersökning (SGU).

Intresseprövning

I reservatsbildningsprocessen ingår som en del att i alla frågor göra en vägning mellan enskilda och allmänna intressen med den utgångspunkten att det ska finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas genom förbudet/inskränkningen, och den belastning som förbudet/inskränkningen har för den enskilde. Länsstyrelsen menar att den avgränsning av reservatet och de inskränkningar som gjorts av markanvändningen är nödvändiga, och att de inte går längre än vad som behövs för att uppnå syftet med reservatet. Länsstyrelsens ställningstagande i denna del har skett med tillämpning av proportionalitetsprincipen.

Upplysningar

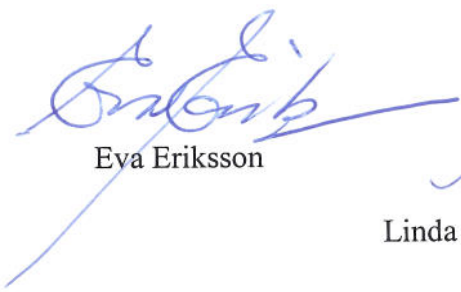
Länsstyrelsen är enligt punkten A2 bilagan till förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken, ansvarig för att bedriva tillsyn över reservatet. Särskild tillsynsman anlitas. I tillsynen ingår att övervaka att reservatsföreskrifterna följs. Enligt 29 kap. 2 och 2 a §§ miljöbalken gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken kan medföra straffansvar. Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Eftersom området är till för att stärka den biologiska mångfalden ska vindfällan och stormskadad skog lämnas. Efter bildandet av naturreservat omfattas området inte av bestämmelserna i skogsvårdslagen. Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen är därför efter reservatsbildningen statens ansvar.

Hur man överklagar, se bilaga 5

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Eva Eriksson. Föredragande har varit byrådirektör Linda Stöberg. I den slutliga handläggningen har även deltagit miljörettsjurist Karin Sjöberg och antikvarie Fredrik Berg.

Eva Eriksson

Linda Stöberg

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Områdesbeskrivning
4. Skötselplan
5. Hur man överklagar

Sändlista

Anna-Karin Larsson, Osebol 37, 680 51 STÖLLET

Torsby kommun, Miljö och byggnämnden, Nya Torget 8, 685 80 TORSBY

Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 STOCKHOLM

Vägverket, Region Väst, Box 1051, 65115 KARLSTAD

Skogsstyrelsen Region Svea, Box 1350, 751 43 UPPSALA

Skogsstyrelsen, Region Svea, Att. Magnus Fürst, Wåhlstedts väg 1B, 685 33 TORSBY

Naturskyddsföreningen, Länsförbundet i Värmland, Verkstadsgatan 1, 652 19 KARLSTAD

Naturskyddsföreningen i Torsby, Att. Nicklas Sjödin, Valbergsvägen 13A, 685 33 Torsby

Wermlands Ornitologiska Förening, c/o Jan Rees, Soldattorpet 48, 653 50 KARLSTAD

Värmlands Botaniska Förening, c/o Per Larsson, Fallängsvägen 39 A,
671 51 ARVIKA

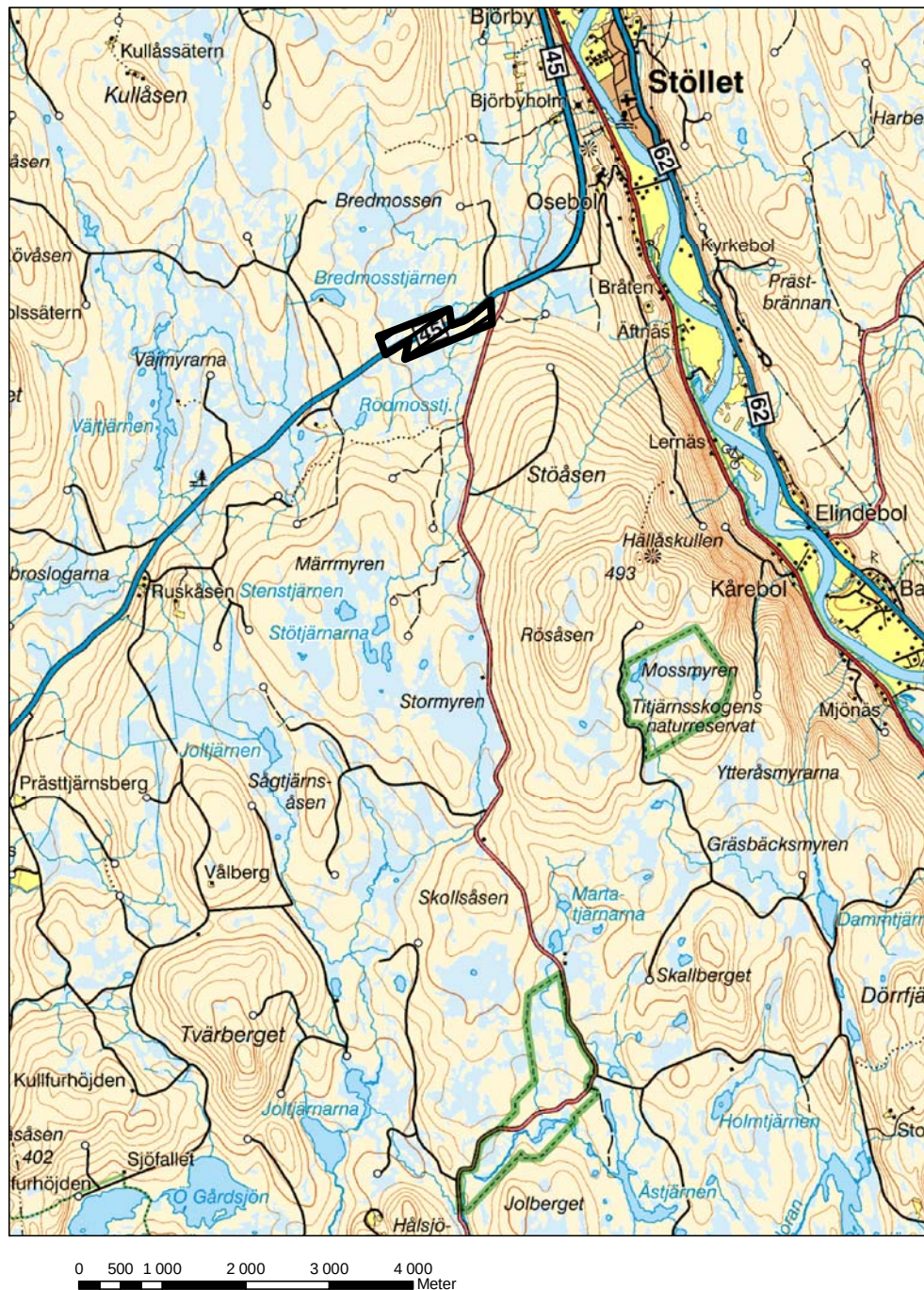
Värmlands läns jaktvårdsförbund, Box 65, 660 60 MOLKOM

Osebols vvo, C/o Markus Nord, Ljusnästorp 36, 680 51 STÖLLET

LRF, Länsförbundet i Värmlands län, Köpmannagatan 2^{4 tr}, 652 26 KARLSTAD

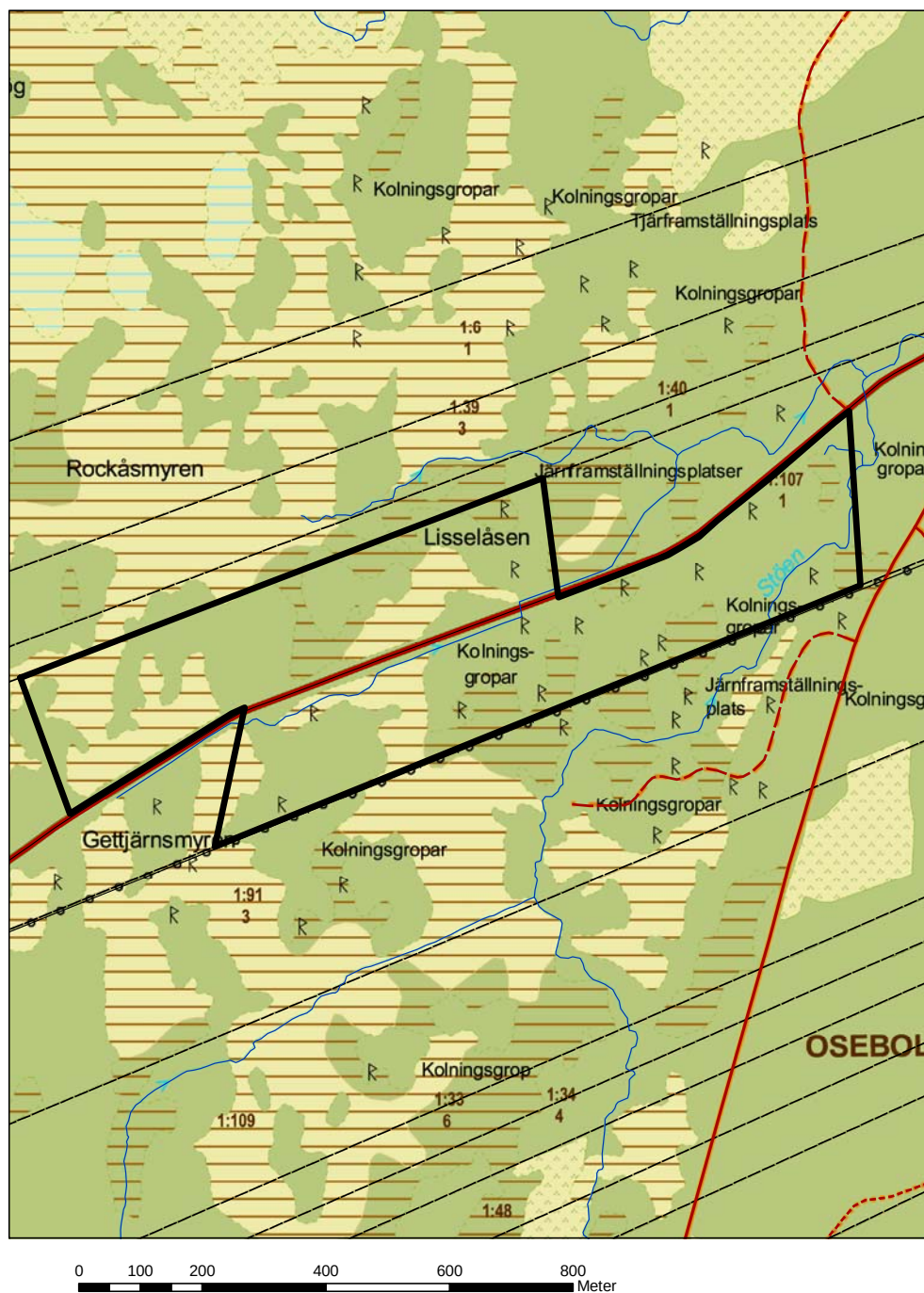
Samhällsbyggnadsenheten, plan

Samhällsbyggnadsenheter, kulturmiljö

Lantmäteriet, dnr 106 - 2004/188

Översiktskarta för naturreservatet Lisselåsen (skrafferat område)

Lantmäteriet, dnr 106 - 2004/188

Beslutskarta för naturreservatet Lisselåsen (heldragen svart linje)

Naturvård
Linda Stöberg

OMRÅDESBESKRIVNING FÖR NATURRESERVATET LISSELÅSEN

Lisselåsen ligger i Norra Ny församling i Torsby kommun, tre kilometer sydväst om Stöllet. Området är 37 hektar och består av både skog och myr. 24 hektar utgörs av produktiv skogsmark. Reservatet sträcker sig längs båda sidorna av europaväg 45. Området är flackt och höjden över havet varierar mellan 280 och 300 meter. Genom det södra området rinner två bäckar.

I området är raggbock funnen. Raggbocken är en vedskalbagge som är klassad som sårbar (VU) i rödlistan. Raggbockens larver lever i grova solbelysta tallågor av träd med mycket kärnved, något som bl.a. skapas vid brand. Lars-Ove Wikars vid Statens Lantbruksuniversitet i Uppsala gör bedömningen att just Norra Ny socken hyser landets, och därmed Europas, utom Rysslands, största förekomst av arten. Orsaken till den höga förekomsten är framförallt socknens ovanligt höga täthet av skogar med gamla eller mycket gamla tallar.

Skogen vid Lisselåsen är talldominerad och det finns ett stort inslag av gammal tall, 200-300 år, varav många är spärrgreniga och grova. En utgallring av gran i delar av området har skapat solbelyst, gles, gammal tallskog.

I vissa partier växer senvuxen och äldre gran. Området har en värdefull kryptogamflora med bl.a. arterna violettgrå tagellav, brunpudrad nållav, dvärgbägarlav, dropptaggsvamp, gammelgransskål och tallticka.

Vissa partier har en stor åldersvariation och det finns varierande grad av död ved i form av torrträd, torrakor och lågor. Bohål finns i en del äldre träd. Brandspår förekommer i form av brandstubbar.

Skogsstyrelsen har vid nyckelbiotopsinventeringen avgränsat fyra nyckelbiotoper och tre naturvärdesobjekt inom reservatet. Skogsstyrelsen har även avgränsat tre sumpskogsobjekt som berör området.

I och runt naturreservatet finns ett mycket stort antal lämningar efter äldre, s.k. lågteknisk järnframställning. Lämningarna består av kolningsgropar för framställning av träkol samt blästplatser där man med hjälp av mindre ugnar framställt järn från myrsmalm. Myrsmalmen har hämtats från de många myrar som präglar det område naturreservatet ligger i. Idag känner man till mellan 40 och 50 kolningsgropar i området och fem järnframställningsplatser med spår av såväl ugnar som malmrede och slagghvarp. Området vid Lisselåsen är intressant ur ett värmländskt perspektiv eftersom den lågtekniska framställningen främst är känd i Norra Ny socken, Dalby, Nyskoga och Finnskoga socken i norra Värmland. De tidigaste spåren är från vikingatid och tidig medeltid (d.v.s. århundradena kring 1000 e.kr.), men det finns enstaka äldre spår. Tekniken att kola i grop övergavs under senmedeltiden (1300- och 1400-talen), i samband

med övergången till den modernare malmutvinning som i Värmland främst är förknippat med Bergslagen.

Inom en mil finns fem naturreservat av samma naturtyp samt ett område med påbörjad reservatsbildning, Stormyren 3,5 km (påbörjad reservatsbildning), Titjärnsskogen 4,7 km, Långåsberget 6,0 km, Vimyren 7,7 km, Skavåsen 8,4 km samt Fänstjärnsskogen 9,4 km. I närheten finns också ett flertal biotopskydd och naturvårdsavtal.

1. Delområden

Området har delats in i 15 olika delområden med tre olika inriktningar enligt funktionsbegreppet, värdekärna, utvecklingsmark och arronderingsmark. som finns beskrivet i Rapport 5295 augusti 2003. En värdekärna är ett område som bedöms ha en stor betydelse för rödlistade arter, signalarter och andra skyddsvärda arter, utvecklingsmark är sådan mark som i dagsläget har ett ringa eller begränsat naturvärde men som bedöms ha förutsättningar att utveckla sådana och arronderingsmark är sådan mark som främst tagits med för att ge reservatet en lämplig avgränsning. Värdekärnorna har tilldelats delområdesnummer som börjar på 1, utvecklingsmarken som börjar på 2 och arronderingsmarken som börjar på 3.

I delar av värdekärnan har granen gallrats bort och här finns gamla tallar. Tack vare att området är solexponerat, genom att granen gallrats bort och solen får fritt tillträde via vägen i söder, är det här en utmärkt miljö för värmekrävande vedinsekter. I dagsläget saknas det tillräckliga mängder död ved för vedlevande insekter ska gynnas. Resterande värdekärna utgörs både av talldominerade områden och områden med större graninslag. I de granrika miljöerna är granen gammal och senvuxen med gott om påväxt av hänglav och det finns gamla tallöverståndare spridda i beståndet. Död ved finns i form av torrträd, brandstubbar, gamla och grova dimensionsstubbar samt gamla och grova lågor. I den ogallrade tallskogen är skogen luckig och åldersvarierad, senväxta granar och tallar samsas med gammal björk och spärrgreniga, grova, gamla tallöverståndare. Här finns död ved i form av torrträd, brandstubbar, dimensionsstubbar, enstaka lågor och högstubbar. I de gallrade tallskogspartierna finns inte lika mycket lågor, men det finns torrträd

Utvecklingsmarken utgörs av den sydöstligaste kanten av reservatet. En grenad bäck går igenom området och mynnar ut i två mindre myrområden. Skogen är fuktig gransumpskog, med senväxta granar, enstaka björk och gamla tallstubbar.

Arronderingsmarken utgörs av vägen och några områden närmast denna, samt ett mindre gallrat parti bredvid en myr i norra området.

Figur 1. Öppen tallskog söder om vägen. LS

Figur 2. Dropptaggsvamp LS

Figur 3. Gammal björk i sumpskogen i utvecklingsmarken. LS.

Nedan beskrivs varje delområde med avseende på karaktär, naturvärde, artfynd och miljökvalitetsmål. De arter som är rödlistade är försedda kategoriförkortning efter det latinska namnet. Kategorierna och namnen följer Rödlistade arter i Sverige 2005 (Gärdenfors. U. (red.) 2005, ArtDatabanken, SLU Uppsala).

Figur 4. Lisselåsen består av 15 delområden.

1.1 Beskrivning av delområden

1.1.1 Delområde 1a tallås

Delområdet utgörs av en tallås, med gamla, grova och spärrgreniga tallar, åldersvarierade träd, gamla senvuxna, hänglavsrika granar, grova, gamla dimensionsstubbar, torrträd, brandstubbar och överväxta, grova lågor. Åsen är omgiven av klen och ogallrad myrtallskog.

Figur 5. Gammal mossbeväxt låga. LS

Figur 6. Gles barrblandskog. LS

Figur 7. gnagspår av bronshjon. LS

Funna arter:

garnlav

bronshjon

1.1.2 Delområde 1b barrnatskog med graninslag

Delområde 1b är klassat som nyckelbiotop och här finns skog med brandspår, senväxt gran, gamla tallöverståndare och torrträd.

1.1.3 Delområde 1c barrnatskog med graninslag

2009-10-12

Dnr 511-13444-06

Barrblandskogen i delområdet är öppen och åldersvarierad, med med grova, spärrgreniga tallöverståndare, brandspår, insektsdödade torrträd samt enstaka lågor. Hela området ligger på en sandig morän och är klassat som nyckelbiotop.

Funna arter:

korktaggsvamp

1.1.4 Delområde 1d talldominerad barrnatskog

Delområde 1d är klassat som nyckelbiotop. Skogen är åldersdominerad, luckig och talldominerad. Många av tallarna är gamla och grova och i en av dessa finns brandspår i form av brandlyra.

Funna arter:

talltagel

tallticka

1.1.5 Delområde 1e barrnatskog med graninslag

I östra delen av området finns en åldersvarierad och luckig granskog med inslag av tallöverståndare och björk. Död ved finns i form av enstaka lågor och torrträd. I väster ökar antalet tallöverståndare och det finns fler senvuxna träd. Hela delområdet är klassat som nyckelbiotop.

Funna arter:

violettgrå tagellalav NT

talltagel

liten spiklav

kortskaftad ärgspik

rynkskinn NT

1.1.6 Delområde 1f äldre tallskog

Delområdet består av ogallrad äldre tallskog med torrträd.

1.1.7 Delområde 1g bitvis gallrad tallskog med graninslag

I västra delen av området finns ogallrad tallskog, med senvuxna granar, grova lågor, högstubbar och tallöverståndare. Östra delen utgörs av äldre tallskog där granen gallrats bort.

1.1.8 Delområde 1h fuktig granskog

Skogen i delområde 1h utgörs av granskog på fuktig mark. Här saknas tallöverståndare, men det finns torrträd av både gran och björk.

1.1.9 Delområde 1i gallrad barrblandskog

Delområdet utgörs av gallrad barrblandskog med tallöverståndare och enstaka lågor. Området är klassat som naturvärdesobjekt.

1.2.1 Delområde 2a gransumpskog med skogsbäck

Delområde 2a består av gransumpskog, med senväxta granar, enstaka björk och gamla tallstubbar. Genom området går en bäck som delar sig i två grenar, vilka mynnar ut i två mindre myrområden intill delområdet.

1.3.1 Delområde 3a arronderingsmark vid väg

Delområde 3a består av ett smalt skogsområde närmast vägen.

1.3.3 Delområde 3b arronderingsmark

Delområde 3b utgörs av ett gallrat skogsparti mellan myr och tallås.

1.3.4 Delområde 3c arronderingsmark vid väg

Området utgörs av skogsmark närmast vägen.

Artlista

Förteckning över naturvårdsintressanta arter, signalarter och rödlistade arter som hittills noterats i området under Skogsstyrelsens Nyckelbiotopsinventering och senare. De arter som är rödlistade är försedda med kategoriförkortning. Kategorierna följer ArtDatbankens rödlista, tillgänglig via hemsidan (<http://www.artdata.slu.se/rodlista/>).

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkat egori enligt rödlist a	Signal art
Insekter			
<i>Tragosoma depsarium</i>	raggbock	VU	
<i>Callidium coriaceum</i>	bronsbjörn		X
lavar			
<i>Chaenotheca gracillima</i>	brunpudrad nållav	NT	x
<i>Cladonia parasitica</i>	dvärgbägarlav	NT	x
<i>Alectoria sarmentosa</i>	garnlav		x
<i>Chaenotheca brachypoda</i>	gulnål		x
<i>Microcalicium ahlneri</i>	kortskaftad ärgspik		x
<i>Calicium parvum</i>	liten spiklav		x
<i>Bryoria furcellata</i>	nästlav		x
<i>Bryoria fremontii</i>	talltagel		
<i>Lecidea botryosa</i>	vedskivlav		x
<i>Bryoria nadvornikiana</i>	violettgå tagellav	NT	x
<i>Chaenotheca subroscida</i>	vitgrynig nållav		x
svampar			
<i>Hydnellum suaveolens</i>	dropptaggsvamp	NT	
<i>Pseudographis pinicola</i>	gammelgransskål	NT	x
<i>Hydnellum sp.</i>	korktaggsvamp		x
<i>Phlebia centrifuga</i>	rynkskinn	NT	x
<i>Phellinus pini</i>	tallticka		x
fåglar			
<i>Picoides tridactylus</i> *	tretåig hackspett		
<i>Tetrao urugallus</i> *	tjäder		

Genomförd dokumentation

Artlista från fältbesök av Sebastian kirppu. Stencil på Länsstyrelsen i Värmlands län.

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventering. 9 maj 2006 (Magnus Fürst) Nb 12D9b07.

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventering 27 april 2006 (Magnus Fürst) Nb 12D9b5.

Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventering. 12 mars 1998 (Björn Ehrenroth) Nb 12D9b2,

2009-10-12

Dnr 511-13444-06

12D9b1. Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventering. 9 maj 2006 (Magnus Furst) Nv 12D9b8.
Skogsstyrelsen. Nyckelbiotopsinventering. 27 april 2006 (Magnus Furst) Nv 12D9b6, 12D9b4.

Wikars, L-O, & Landgren, E. 2000, *Raggbocken i tallågor, bestånd och landskap i Norra Ny socken, Värmland: försvinner den tillsammans med gammelskogarna?* - Rapport 2003:3
Länsstyrelsen i Värmlands län, Miljöenheten

Wikars, L-O. Raggbocken (*Tragosoma depsarium*) gynnas tillfälligt av hyggen men behöver gammelskogen. Ent. Tidskr. 123 (4): 153-xxx Uppsala Sweden 2002. ISSN 0013-

Naturvård
Linda Stöberg

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET LISSELÅSEN

1 Syftet med naturreservatet

Naturreservatet Lisselåsen bildas med syftet att:

- bevara de värdefulla livsmiljöerna gammal tallskog och barrnaturskog,
- bevara områdets värdefulla kryptogamflora,
- bevara missgynnade och hotade vedskalbaggar, t.ex. raggbock,
- bevara övriga nationellt och regionalt missgynnade och hotade arter som är karaktäristiska för naturtyperna i området,
- strukturer som till exempel död ved, senvuxen gran och gamla tallar ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning,
- visa upp området för allmänheten och göra del av området lättillgängligt.

Syftet uppnås genom naturvårdsanpassad skötsel samt genom att inget skogsbruk bedrivs i området. Områdets orördhet bibehålls genom att exploatering och arbetsföretag i området förhindras. Området tillgängliggörs genom markerad stig i reservatet.

2 Beskrivning av bevarandevärden

2.1 Administrativa data

Objektnamn	Lisselåsen
RegDosnummer	2014204
Kommun	Torsby
Markslag och naturtyper (ha):	
Skogsmark	29 ha
Tallskog	13,9 ha
Granskog	3,6 ha
Barrblandskog	2 ha
Produktiv skogsmark	24 ha
Total areal	37 ha
Prioriterade bevarandevärden:	
Markslag	Gammal tallskog, barrnatureskog.
Strukturer	Gamla tallar, senvuxen gran, död ved, främst lågor av tall.
Arter	Raggbock, tallticka och marksvampar som t.ex. dropptaggsvamp.

2.2 Historisk och nuvarande markanvändning

Området visar spår efter tidigare brand och tallskogen är en skogstyp som historiskt brunnit regelbundet. Inom området finns det gott om kulturhistoriska spår, bl.a. spår från järnframställningsplatser och kolningsgropar. På senare tid har delar av området gallrats, främst genom att man gallrat bort gran för att gynna tallen.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Biologiska bevarandevärden

Reservatet ligger i en socken som har en för landet ovanligt hög täthet av äldre tallskog. Området är talldominerat och det finns gott om äldre tall, 200-300 år. I delar av området har granen gallrats bort, vilket skapat solbelysta tallskogar som liknar de skogar som bildas vid en brand. Den här typen av skogar är en viktig livsmiljö för den hotade vedskalbaggen raggbock.

Norra Ny socken hyser den förmodligen högsta tätheten i Europa utanför ryssland av arten och raggbock är funnen inom reservatet.

Området har tidigare brunnit och det finns brandspår i form av brandstubbar och tallar med brandlyror*. Området hyser korktaggsvampar, hydnellum, en grupp som är på stark tillbakagång i Europa och som oftast påträffas i äldre skog på sandiga eller kalkrika marker. Korktaggsvampar är markväxande och lever tillsammans med gran och tall.

I de orörda delarna av reservatet växer gammal och senväxt gran. I de här delarna finns en rik kryptogamflora, bl.a. förekommer rödlistade arter som brunpudrad nållav, dvärgbägarlav, violettgrå tagellav, gammelgransskål och rynkskinn i reservatet. Flera av de här arterna är signalarter för skogar med höga naturvärden. Violettgrå tagellav indikerar att det finns en lång skoglig kontinuitet och att växtplatsen har hög och jämn luftfuktighet. Eftersom området är en mosaikartad blandning av myr och skog, är det troligt att inte alla områden brunnit samtidigt eller lika intensivt vid en skogsbrand och då bildas livsmiljöer både för den här typen av arter och brandgynnade arter inom ett större område. Dvärgbägarlaven kräver ständig tillgång till grova lågor eller grova stubbar från äldre tall, arten växer ofta på brandskadade stubbar. Rynkskinn är även den en signalart för urskogsartade skogar, men den växer på undersidan av grova granlångor och kräver en långvarig kontinuitet av grova lågor i olika nedbrytningsstadier. En annan granskogsart är gammelgransskålen, vilken kräver en långvarig kontinuitet av gamla granar och ett fuktigt och stabilt mikroklimat. Talltickan är inte rödlistad, men det är en art som signalerar skyddsvärda tallskogar. Den förekommer oftast på träd som är 150- 200 år eller äldre. Talltickan är en parasitsvamp som orsakar vitröta. Talltickeangripna tallar ger lågor som är lämpliga för kolonisation av raggbocken, vilken inte kan utnyttja brunrötat virke. Inom naturreservatet finns fyra nyckelbiotoper och tre naturvärdesobjekt.

*Brandlyror kallas de invallade skador som uppstår efter att trädet skadats av eld. Brandlyror uppstår på motsatt sida mot eldriktningen eftersom det är där lågorna slår upp på stammen. En tall kan under sin livstid skadas av många bränder och då syns de olika invallningarna bredvid varandra.

2.3.2 Kulturhistoriska bevarandevärden

Området har en ovanligt hög förekomst av kulturspår. Det finns tre blästplatser, en övrig kulturlämning samt 33 kolningsgropar inom reservatet. Blästplats är en lämning från lågteknisk järnframställning där man med hjälp av ugn framställde järn ur sjö- myrmalm eller rödjord. Kolningsgropar, som främst hör ihop med den tidiga, lågtekniska järnframställningen, är i Värmland i huvudsak knuten till skogsområdena i länets nordligaste delar och då särskilt till socknarna Dalby, Norra Ny, Nyskoga och Södra Finnskoga. De äldsta dateringarna i Värmland härrör främst från vikingatid och tidig medeltid (dvs. århundradena kring 1000 e.kr.) men i enstaka fall även något äldre. Tekniken att kola i grop tycks ha övergivits under senmedeltiden (1300-140-talen). Inom reservatsgränsen återfinns inga kända rester efter järnframställning i form av slagg eller blästerugn. Sådana lämningar finns dock strax söder om reservatet samt öster om norra området.

2.3.3 Bevarandevärden för friluftsliv

Reservatet Lisselåsen är beläget på båda sidor av Europaväg 45. Närheten till den tidvis starkt trafikerade vägen samt möjligheten till parkering gör området tillgängligt för en stor mängd besökare. I området kan en besökare uppleva både natur- och kulturvärden som är typiska för den här delen av Värmland.

3 Skötselområden

Området har delats upp i sju skötselområden, där friluftsliv och kulturvärden har egna skötselområden som omfattar hela reservatet. De övriga skötselområdena har delats in efter huvudsaklig inriktning på skötsel.

Figur 1. Skötselområdenas utbredning inom naturreservatet Lisselåsen. Kartan visar utbredningen av skötselområdena 1-5. Friluftsliv och kulturvärden har egna skötselområden som innefattar hela reservatet.

3.1 Skötselområde 1, talldominerad barrnaturskog

Skötselområde 1 utgörs av talldominerad barrnaturskog på sandig mark. Delar av området ligger på en ås med gamla, grova och spärrgreniga tallar. Skogen är åldersvarierad med inslag av gamla, senvuxna och hänglavsrika granar. Död ved finns i form av grova tallstubbar som blivit kvar sedan dimensionshuggningarna i området, torrträd, brandstubbar och lågor i olika nedbrytningsstadier. Skötselområde 1 omfattar delområde 1a, 1c och 1d i områdesbeskrivningen.

3.1.1 Kvalitetsmål

Talldominerad barrnaturskog med hög andel död ved, tallöverståndare och inslag av gammal, lavbeväxt gran. Området ska utgöra en god livsmiljö för hotade och missgynnade arter.

3.1.2 Åtgärder

Fri utveckling av områdets naturskogsvärden.

3.2 Skötselområde 2, granrik barrnaturskog

I skötselområde 2 växer åldersvarierad och luckig barrnaturskog, med gammal senväxt gran och inslag av tallöverståndare och björk. Död ved finns i form av enstaka lågor och torrträd. I delar av området är andelen tallöverståndare högre och det finns fler senvuxna träd. Området har tidigare brunnit och det finns brandstubbar. Skötselområde 2 omfattar delområde 1b och 1e i områdesbeskrivningen.

3.2.1 Kvalitetsmål

Barrnaturskog med rikligt inslag av gammal, senväxt gran, hög andel död ved samt tallöverståndare. Området ska utgöra en god livsmiljö för kryptogamer som t.ex. rynkskinn och violettgrå tagellav.

3.2.2 Åtgärder

Fri utveckling av naturskog i ett sent successionsstadium.

3.3 Skötselområde 3, fuktig granskog

Skötselområde 3 utgörs av två områden med fuktig skog. I norra delen av reservatet finns ett mindre område, med granskog på fuktig mark och inslag av torrträd av både gran och björk. I sydöstra hörnet av reservatet finns en gransumpskog med senväxta granar, enstaka björk och gamla tallstubbar. Genom området går en bäck som delar sig i två grenar, vilka mynnar ut i två mindre myrpartier. Skötselområde 3 omfattar delområde 1h och 2a i områdesbeskrivningen.

3.3.1 Kvalitetsmål

Inom 30 år barrnaturskog med rikligt inslag av gammal, senväxt gran, hög andel död ved samt tallöverståndare. Området ska utgöra en god livsmiljö för kryptogamer som t.ex. rynkskinn och violettgrå tagellav.

3.3.2 Åtgärder

Fri utveckling av områdets naturskogsvärden.

3.4 Skötselområde 4, barrskog med äldre tall

Skötselområdet består av flera områden. I flera av dessa finns inslag av äldre gran, men det är tallvärdena som dominerar i form av äldre tallöverståndare. I ett av delområdena har granen gallrats bort och här finns gammal och solbelyst tall. Död ved finns i varierande mängd i bestånden. Skötselområde 4 omfattar delområde 1f, 1g, 1i och 3b i områdesbeskrivningen.

3.4.1 Kvalitetsmål

Inom 20 år en lyckig äldre tallskog, med gott om solbelysta tallågor och torrträd. I området ska det finnas goda förutsättningar för förekomst av vedskalbaggar som t.ex. raggbock.

3.4.2 Åtgärder

Åtgärder för att öka mängden solbelysta tallågor. Sådana åtgärder kan vara röjning av skuggande yngre gran, tillförsel av grova tallågor från närområdet samt fällning eller katning av enstaka tall.

3.5 Skötselområde 5, väg samt området kring vägen

Genom skötselområdet går Europaväg 45. Närmast vägen är området påverkat av vägbygge och underhåll. Skötselområde 5 omfattar delområde 3a och 3c i områdesbeskrivningen.

3.6 Skötselområde 6, friluftsliv

Lisselåsen ligger nära till väg och är därmed lättillgängligt för allmänheten. I området finns ovanligt mycket fornlämningar som visar hur skogs- och myrmarker använts från vikingatiden och framåt. Trots närheten till väg finns fina naturskogsområden med gamla träd av främst tall men även gran. I området finns möjlighet att hitta raggbock som är en intressant och ovanlig vedskalbagge.

3.6.1 Kvalitetsmål

I anslutning till reservatet bör det finnas parkeringsmöjligheter på söder sida av vägen. Besökare ska ges möjlighet att få information om andra reservat i Torsby kommun, om reservatet och dess

föreskrifter samt om områdets natur- och kulturvärden. Det ska finnas möjlighet att gå torrskodd med vanliga lågskor, längs en mindre skyltad slinga, under vår, sommar och höst.

3.6.2 Åtgärd

Parkering och skyltning vid väg ska anordnas i samråd med Vägverket. Stig ska märkas ut i fält samt spängas där så behövs. Mindre skyltar med information om områdets natur- och kulturvärden ska sättas upp efter stigen. Torrdass och papperskorg ska anordnas.

3.7 Skötselområde 7, kulturvärden

Vid Lisselåsen finns tre blästplatser, en övrig kulturlämning samt 33 kolningsgropar.

3.7.1 Kvalitetsmål

En besökare ska ha möjlighet att få information om områdets betydelse för den lågtekniska järnframställningen. De fasta fornlämningarna bör göras synliga och skyddas från skador från t.ex. uppväxande träd.

3.7.2 Åtgärd

Träd, sly och buskar som växer i eller på samt strax intill de fasta fornlämningarna bör på ett varsamt sätt avlägsnas. Dels i syfte att bättre bevara lämningen, men även i syfte att synliggöra den för besökare. Särskilda villkor gäller vid avverkning eller röjning på eller invid en fast fornlämning: Enligt 2 kap. 6 § lag (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML) är det förbjudet att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt skada en fast fornlämning. Till en fast fornlämning hör ett så stort område på marken som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Detta område benämns fornlämningsområde (2 kap. 2 § KML). Inom reservatet bedöms ett fornlämningsområde om 15 meter från respektive fornlämnings yttre begränsning vara tillräckligt. Röjning och fällning av träd inom fornlämningsområde måste ske på ett sådant sätt att fornlämningen inte skadas och utan att kör- och markskador uppkommer inom fornlämningsområdet. Upplag får ej förekomma och ris och annat avfall ska avlägsnas från fornlämningsområdet.

4 Uppföljning

4.1 Uppföljning av skötselåtgärder

En reservatsskötare finns för reservatet som ansvarar för att de uppdrag Länsstyrelsen ger genomförs. Reservatsskötaren ska dokumentera genomförda uppdrag enligt Länsstyrelsens arbetsbeskrivning.

I den årliga dokumentationen bör följande ingå:

- Skyltning och leder
- Vad, vilka områden och tidsåtgång.

- Skötsel av rastplatser och torrdass
Vad, vilka områden och tidsåtgång.

- Eventuella åtgärder i skogsbestånd
Vad, vilka områden och tidsåtgång.

4.2 Uppföljning av kvalitetsmål

Reservatsförvaltaren ansvarar för att uppföljning av kvalitetsmål genomförs varje år för:

- Skyltning, information och leder
- Parkeringsplats

Reservatsförvaltaren ansvarar för att uppföljning av kvalitetsmål genomförs var 10:e år för:

- Andelen tallågor och total död ved i skötselområde 1-4
- Inventering av vedlevande insekter i skötselområde 1, 2 och 4
- Inventering av kryptogamer i skötselområde 1-4

Reservatsförvaltaren ansvarar för att uppföljning av kvalitetsmål genomförs vid behov för:

- Inventering av andra organismgrupper som är karaktäristiska för naturtyperna i området
- Rövning på och intill fornlämningar

5 Sammanfattning av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Skötselområde	Prioritering
Markvård			
Åtgärder för att skapa solbelyst död tallved	Vid behov	4	1
Tillförsel av tallågor, främst norra sidan av vägen	Vid behov	4	3
Röjning på och intill fornlämningar	Vid behov	1-5	1
Anläggningar för friluftslivet			
Informationstavla	2009		1
Skyltar och led	2009		1
Torrdass och papperskorg	2009		1
Underhåll av torrdass och papperskorg	Vid behov		1
Underhåll av skyltar och led	Vid behov		1
Underhåll av parkeringsplats och informationstavla	Varje år		1
Uppföljning/inventering			
Inventering av vedlevande insekter	Vart 10:e år	1, 2 och 4	1
Inventering av kryptogamer, t.ex. rynkskinn*, brunpudrad nållav, dvärgbägarlav, dropptaggsvamp*, gammelgransskål, talticka och violettgrå tagellav	Vart 10:e år	1-4	2
Inventering av andra organismgrupper	Vid behov	1-4	3
Antal tallågor	Vart 10:e år	1-4	1
Andel gammal tall	Vart 10:e år	1-4	3
Andel total död ved	Vart 10:e år	1-4	3

* rynkskinn och dropptaggsvamp är arter som inte går att inventera alla år.

HUR MAN ÖVERKLAGAR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

VAR SKALL BESLUTET ÖVERKLAGAS	Länsstyrelsens beslut kan skriftligen överklagas hos regeringen, Miljödepartementet .
VAR INLÄMNAS ÖVERKLAGANDET	Er skrivelse skall inlämnas/skickas till Länsstyrelsen och inte till regeringen.
TID FÖR ÖVERKLAGANDE	Skrivelsen måste ha kommit in till Länsstyrelsen inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet , annars kan Ert överklagande inte tas upp till prövning.
HUR MAN UTFORMAR SITT ÖVERKLAGANDE M M	I skrivelsen skall Ni - tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets nummer (diarienumret) - redogöra för hur Ni anser att beslutet skall ändras Ni bör också redogöra för varför Ni anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt. Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er. Behöver Ni veta mer om hur Ni skall gå till väga, så ring eller skriv till Länsstyrelsen.
ÖVRIGA HANDLINGAR	Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.
UNDERTECKNA ÖVERKLAGANDET	Er skrivelse skall undertecknas och namnteckningen förtydligas. Uppge också postadress samt telefonnummer där Ni kan nås dagtid.